

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 3. ANULU XV.

Telegrafulu este de doue ori pe septemana: joi'a si Duminec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 8 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sabiu, in 820 Ianuariu 1867.

Majestatea Sea c. r. Apostolica s'a induratu prea gratosu cu prea inalt'a decisiune dela 1 Ianuariu a. c. a denumi pre Profesorulu gimnasiale extra statum alu Academiei Teresiane Phil. Dr. Iosifu Zhishman, de Profesoru extraordinariu la facultatea de drepturi si sciintie de statu in Vien'a, cu speciala indatorire de a propune dreptulu bisericiceii orientale.

Eveneminte politice.

Sabiu 6 Ianuariu.

Despre miscările constitutiunale de dincolo de Lait'a aflamu dupa sciri diuaristice, ca, conferintie de deputati centralisti in Vien'a s'aru fi intielesu, ca sa nu intre in senatulu imperialu extraordinariu si pentru diete sa se faca alegerile dupa modulu patentei din Fauru. Alte sciri spunu, ca ministrulu de statu, amenintiandu, ca in atare casu va transpune cestiunea de desbatere dieteloru, aru fi muiatu spiritele si asi'a acum nu se mai vorbesce de netramitarea in senatu.

In privinti'a complanării cu Ungari'a se spune acum ca a fostu controversa forte vii intre ministrulu de Beust si deputatii magiari. „Pester Lloyd“ spune ca scirea ce se respandise, ca celu multu in patruspediece dile se voru implini „dorintiele cele drepte ale natiunei (magiare)“ se pare a fi prematura, caci dis'a foia abia vorbesce de óresi care apropiare a diferentieloru.

Inregistramu aci si o conferintia intre Kaiserfeld si de Beust.

Precandu diel'a ungrésca a votatu adres'a carea remonstréza in contr'a introducerei nóuei intregiri de armata, pe calea octroiárii, cetimu ca are sa se publice in W. Ztg. organizatiunea justitiei si a politiceii in tierile transilvanice. Pentru ducatul Salisburg s'a si publicatu ordinaciunea respectiva a ministrului.

Fiindca in cele ce privesce politic'a din afara orientulu atrage mai tare atentiunea publica, impartasimu, ca nu de multu era alarmata diuaristic'a de o crisa ministeriala in Constantinopole, de carea se lega cele mai felurite conjecturi se mai spunea de punerea in picioré a unei armate de 150 mii de turci, de ruperea relationilor cu Greci'a. Aceste sciri au amutilu deocamdata, se scrie inse ca in Cret'a Sfachiotti s'au resculatu de nou, ca in Tesali'a si Epiru rescularea cresce si ca exista deja acolo unu regimu provisoriu alu Tesaliei si Epirului. — Regimulu grecu continua a sustine entusiasmulu pentru fratii lor din Cret'a. Russi'a arangeza baluri in favorea cretenilor, iara cu puterile cele mari sa intielege cum s'aru sustine intregitatea Turciei nevatemata.

Ministeriulu din Romani'a la staruinti'a camerei si a retrasu demissiunea. Diuariele de dincolo mai unanimu uréza ministeriulu pentru acestu faptu adeveratu patrioticu.

Gazet'a Transilvaniei nr. 1 din anulu acest'a spune ca Dlu Dr. Ioann Ratiu fiindu primitu in audientia la Majestatea Sea Imperatulu au substernutu

o petitiune subscrisa de 1493 subscrieri, la care ocaziune Majestatea Sea S'a induratu prea gratosu a dice:

„Contezu pe credinti'a DVóstre si in viitoriu; iara dorintiele si cererile románilor voiu considerá.“

Eata si petitiunea in cestiune:

Majestate! cesaro-regia, Preagratióse Imperate si Dónne.

Decandu Majestatea Vóstra ces. regésca apostolica ati binevoitu a emite preinalt'a patenta din 20 Sept. 1865, s'au petrecutu eveneminte forte importante, incatu-va si fatale. Prin aceleasi locuitorii marelui Principatu alu Transilvaniei inca au fostu atinsi in mare gradu, respective au avutu si ei a suferi impreuna.

Intr'aceea trebile acestei tieri au suferitu o prefacere atatu de esentiala, incatu partea cea mai mare a locuitorilor Transilvaniei simte in sinesi unu impulsu de a-si aduce umiltele sale dorintie si rugaminti din nou la picidrele tronului Majestatii Vóstre si a cere totodata preinaltulu ajutoriu.

Dupa-ce insa diel'a transilvana in vigórea preinaltului rescriptu alu Majestatii Vóstre din 1 Sept. 1865 fu desfacuta; dupa-ce reprezentantiele comitateloru, districteloru, cum si ale scauneloru secuiesci nu se aduna nici dupa usulu observatu pana la an. 1848, nici in consunetu cu preinaltu incuviintiat'a constitutiune municipala macaru intru intielesulu instructiunei din an. 1865; dupa-ce in fine nici de altmintrea nu este iertatu a se aduna vre-o alta reprezentantia ce aru fi autorizata de a substerne rugaminti si greuminte comune, — asi'a a mai ramasu inca numai mijloculu de a cutezá sa ne apropiemu de tronulu Maj. Vóstre cu rugamintile nóstre privitoare la binele tierii, pe cale privata.

Spre acestu scopu preamilitu subscrisii au fostu cercati si provocati de cátra 1493 locuitorii din Transilvania toti cunoscatóri de carte, subscrisi in 37 plenipotentie, pentrucá sa substernemu Maj. Vóstre in numele acelor'a si in supunere omagiala acest'a preumilita rugaminte.

I Maj. Vóstra sa Ve indurati pregratosu a conservá referintiele de dreptu publicu ale Marelui Principatu alu Transilvaniei cátra coróna ungrésca a Maj. Vóstre in consunetu cu diplom'a Leopoldina, cu sanctiunea pragmatica si cu alu VI. art. de lege din an. 1791, iara la art. I de lege din an. 1848 despre uniunea, séu mai bine totala fusiune a Transilvaniei cu Ungari'a a denegá preinalta sanctiune.

Majestatea Vóstra! Credinciosii subscrisi, cum si comitentii loru credu ca nu gresiescu, deca cuteza a sustine, ca convictiunea cea mai intinsu latita, cea mai matura si mai afundu inradacinata la majoritatea cea mai precumpanitoare a locuitorilor Transilvaniei este, cumca contopirea acestui mare Principatu cu regatulu Ungariei aru fi tocm'a pe a-

tat'a de fatale pentru monarchia, pre catu aru fi ea de ruinatoare pentru pururea credincios'a natiune romanésca. In cursu de optspediece ani intregi atatu natiunea romanésca, catu si cea sasésca si respicara acésta convictiune forte desu si in modulu celu mai vederatu.

Majestatea Vóstra! Románii Transilvaniei suntu o natiune otielita in cursu de mai multe vécri prin suferintiele cele mai aspre, ei si pastréza cu credintia suvenirile si convictiunile sale politice, incatu tocm'a si pe unde li se precurma firulu istoriei, unu instinctu politicu sanetosu totu nu-i parascesce.

Natiunea romanésca nici acum'a nu se increde la opiniunile politice si nationale predominitoare in Ungari'a. Románii voiescu a remané pentru tóte tempurile in Transilvania si in monarchia austriaca, iara unguri la nici unu casu nu voiescu a se face.

Spiritu si cuprinsulu articuliloru de lege decretati la 48 in Ungari'a inca este de o natura, pentrucá din pasu in pasu se produca séu desaprobare categorica, séu cea mai mare neincredere, cum si materia bogata de neindestulare, ura, persecutiune si ruina. Loculu de frunte lu ocupa in acésta privintia art. III, V, VI, VII, XVI si XVIII.

Demersulu de tóte dílelele alu lucruriloru au trebuitu din nefericire se intarésca, au si intaritu pe natiunea romanésca in susu aieptat'a s'a aversiune. Pe langa afaceri generale mai suntu in ori care statu si tierra inca si altele speciale, precum cetatienesci, nationale, confessionale, chiaru si locale, care suntu indreptatite a-si avé in dieta pe reprezentantii loru de specialitate si profesiune. In Ungari'a insa din ori care cestiune publica se face câte o cestiune strinsu nationala.

In tóte cercurile electorale, in care románii intre alte impregiurari pe langa unu decursu pacuitu alu actulu de alegere aru fi fostu siguri de majoritate absoluta, ei au intalnit resistinti'a cea mai cerbicosa, intru atát'a, catu ori unde candidatii de nationalitate romana nu au potutu fi respinsi cu mijlócele usitate, s'au departatu prin aplicarer fortiei brutale. Numerósele esemple câte se reducu la asemenea casuri in care se aplica puterea cruda in actulu electoralu, se afla pastrate atatu in actele de cercetare, catu si in protocoalele dietei ungréne. In an. 1861 s'au omoritu in modulu acest'a la alegerile din Lipov'a, Mezó Kövesd, Bözing unspredece románi, iara alti dónedieci si trei románi au fostu greu raniti si mai multi altii batuti infrisiatu. Pe tempulu acteloru electorale din anulu 1865 in cercurile Orczidorf, Sziló-Cseh, Beregy, Szászka fusera tocati pe m'ose séu impuscati nóua románi, intre carii unu preotu, iara altii preste 150 au forstu rati séu prin puscaturi séu in altu modu schilari. Aici este prea de insemnata impregiuraru, ca atatu functionarii comitateloru, catu si comitetele electorale ingrijescu regulatu, pentucá mai nainte de actulu alegóse se ia dela románi inca si betiele pe care ei dupa stravéscea loru datina le pórla la drum, dupa care apoi partit'a contraria se rapede asup'a loru séu din câte o mai cu séma din câte unu dos.

curte ascunsa. Din acestea se p $\acute{o}$ te explica usioru, cumca intre 377 membri ai casei deputatiloru din Ungari'a pentru mai multu de 1,800,000 suflete de nationalitate rom $\acute{a}$ na locuito $\acute{r}$ e in Banatu si in c $\acute{a}$ te-va comitate ale Ungariei proprie, numai vre-o 19 deputati s'au potutu alege. Eata insa ca asemenea acte de alegere si aflara si in anulu mantuirei 1866 aparatori inea si in diet'a de Pest'a!

Deci pre candu partit'a unionista s $\acute{e}$ u mai bine fusionista luera din resputeri pentru formal'a turnare a Marelui Principatu alu Transilvaniei, s $\acute{e}$ u vorbindu mai dreptu, pentru cucerirea acelei'a prin Ungari'a, aceeași partita este totuodată prea determinata a preg $\acute{a}$ ti cu t $\acute{o}$ te putincioase mijl $\acute{o}$ ce total'a disolutiune s $\acute{e}$ u desfiintare a natiunei romanesce.

O partita $\acute{o}$ re-care susline, ca d $\acute{e}$ ca s'aru concede nimicirea autonomiei Transilvaniei, atunci cerbic $\acute{o}$ s'a repunantia a partitei dualistice in contr'a necesitatii absolute de a se consolid $\acute{a}$ monarchi'a, aru mai relas $\acute{a}$. Preacredinciosii subscrisi, cum si comitentii loru indrasnescu a fi in ac $\acute{e}$ sta privintia de o parere cu totul opusa. Istori'a celoru 180 ani din urma, iara mai virtosu cea din an. 1848/9 iau mai intaritu in ac $\acute{e}$ sta opiniune a loru. Deci in locu de a sustin $\acute{e}$ cu o singura espressioni nimicirea autonomiei Transilvaniei, carea in celu mai bunu casu n'aru av $\acute{e}$ nici unu scopu, subsemaatii preaplecati si comitentii loru indrasnescu mai virtosu a se rug $\acute{a}$ cu profunda umilintia c $\acute{a}$

II. Intru intielesulu pr $\acute{e}$ inaltei diplome din 20 Oct. 1860 si in consunetu cu augustulu cuventu de tronu alu Majest $\acute{a}$ ti V $\acute{o}$ stre sa Ve indurati a s $\acute{a}$ nciun $\acute{a}$ legea electorala votata de c $\acute{a}$ tra diet'a transilvana in a. 1864 si apoi a dem $\acute{a}$ nd $\acute{a}$ alegerile pentru o n $\acute{o}$ ua dieta a Transilvaniei.

Partit'a fusionista produsese $\acute{o}$ re-si care temeieri parule in contr'a justitiei si ecit $\acute{a}$ tiei n $\acute{o}$ uei legi electorale transilvane anume cu privire la censulu de 8 fiorini v. a. impreuna cu tax'a capului; aceleasi insa au fostu reinfrante la diferite ocațiuni pe deplinu si cu o logica neinvinsa. Cunoscutu este, ca in alte t $\acute{e}$ ri multu mai bogate dec $\acute{a}$ tu e Transilvani'a censulu electoralu este numai 5 f. D $\acute{e}$ ca aru av $\acute{e}$ a remustr $\acute{a}$ vre-o natiune s $\acute{e}$ u clasa de poporu cevasi in contr'a legi electorale transilvane

votate in an. 1864, apoi aceea aru put $\acute{e}$ fi dupa dreptate numai natiunea roman $\acute{e}$ sca. T $\acute{o}$ te celelalte natiuni si conf $\acute{e}$ ssiuni suntu prin acea lege multu mai favorate dec $\acute{a}$ tu rom $\acute{a}$ nii, c $\acute{a}$ roru dupa aceeași abia li se vinu deputati mai multi dec $\acute{a}$ tu natiunei sasesci constatate din 180 mii suflete. Totusi rom $\acute{a}$ nii liberi astidata de ori ce cugetu reservatu egoisticu, inspirati de adeverat'a iubire de pace si numai pentru c $\acute{a}$ tier'a sa scape odata din ac $\acute{e}$ sta nemiscare, a lasatu spre daun'a sea din dreptulu seu, asteptandu dela viitoriu, c $\acute{a}$ celelalte natiuni se recun $\acute{o}$ sca aceea ce e dreptu si ecitabilu.

Majestate! D $\acute{e}$ ca inaintarea si prosperitatea Transilvaniei aru fi conditionata inea si pe viitoriu dela regularea referintieloru de statu ale Ungariei, atunci ruin'a totala a acestei t $\acute{e}$ ri si altmintea f $\acute{o}$ rte greu cercate s'aru put $\acute{e}$ consider $\acute{a}$ c $\acute{a}$ sigura. Intru adeveru ca Transilvani'a nu mai p $\acute{o}$ te asept $\acute{a}$. Ac $\acute{e}$ sta t $\acute{e}$ ra a scapatatu at $\acute{a}$ tu de reu, inc $\acute{a}$ tu nimeni nu se mai p $\acute{o$ te mir $\acute{a}$, d $\acute{e}$ ca de es. foile publice magiare striga in gur'a mare mai alesu asupr'a emigr $\acute{a}$ rei secuiloru de mai multi ani inc $\acute{o}$ ce; at $\acute{a}$ 'a numai, ca acelea loi nu voiescu a marturisi cea mai deap $\acute{r}$ ope causa a emigr $\acute{a}$ rei, adeca persecutiunile la care suntu ei supusi pentru asi $\acute{a}$ numit'a siculica haereditas, prin care mai multe mii de locuitori au scapatatu la sapa de lemnu.

Transilvani'a sufer $\acute{e}$ mai alesu pentru cerbic $\acute{i}$ a unei partite mici, care inea totu se mai inganfa cu prerogativele sale nationale. Ac $\acute{e}$ sta partita imbuiata de ambitiune falsa a fostu in tempulu trecutu desmerdata cu totul prin favor $\acute{a}$ ri nenumerate cu c $\acute{a}$ te fusese incarcata si a fostu intarita prea peste mesura in retacit'a sea parere, c $\acute{a}$ si cum ea aru fi unic'a proplea a tronului si singura capace de a gubern $\acute{a}$. Spre multamita pentru t $\acute{o$ te acelea bunat $\acute{a}$ ti ea intretin $\acute{u}$ opusetiunea nu at $\acute{a}$ tu de vre-unu principiu, de care au fostu totdeun'a si preste totu, ci mai virtosu opusetiune sistematica.

Acea seria f $\acute{o}$ rte importanta de unspredecece propusetiuni regesci, pe care Majestatea V $\acute{o}$ stra a-ti binevoitu a le annunci $\acute{a}$ prin cuventulu Vostru de tronu din 1 Iuliu 1863, apoi at $\acute{a}$ tu pre acele, c $\acute{a}$ tu si mai t $\acute{a}$ rdioru alte c $\acute{a}$ te-va a face sa se ast $\acute{e}$ rna dietei in proiecte, suntu alese in adeveru cu mare intielepciune si inspirate de adeverat'a am $\acute{o}$ re a parintelui patriei. Suntu temeieri greu cumpanit $\acute{o}$ re,

din care se p $\acute{o$ te inchei $\acute{a}$, cumca nu numai rom $\acute{a}$ nii si sasii, ci si partea cea mai mare a poporului magiaro-secuiescu i-si astept $\acute{a}$ fericirea sea dela codificarea si punerea in lucrare a aceluor legi; chiaru si repetit'a participare a unguiloru si a secuiloru la alegerile din an. 1863/4 intaresce ac $\acute{e}$ sta afirmare.

Intr'aceea din o mare disgratia t $\acute{o$ te acestea au trebuitu sa se intemple cu totul altmintrea. Program'a asi $\acute{a}$ numitei partite a baronului Nicolae Vesselényi cunoscuta de ani trei dieci suna intro altele: A face regimului at $\acute{a}$ tu in bine c $\acute{a}$ tu si in reu opusetiune sistematica, pentru c $\acute{a}$ in diet'a transilvana nici odata sa nu se p $\acute{o$ ta infiint $\acute{a}$ vre-o lege salutaria. Dela an. 1834 inc $\acute{o}$ ce acestu scopu fu gonitu in t $\acute{o$ te dietele transilvane cu o constantia f $\acute{a}$ ra esemplu si in partea cea mai mare fu si ajunsu. Acea partita voise a constringe prin ac $\acute{e}$ st'a pre regimu, c $\acute{a}$ fusiunea Transilvaniei cu Ungari'a sa o conced $\acute{a}$, ba tocm'a sa o prov $\acute{o}$ ce elu insusi; iara neintemplandu-se ac $\acute{e}$ st'a, atunci s'aru ajunge de siguru inea celalaltu scopu, ca aru put $\acute{e}$ infatios $\acute{a}$ pre regimu c $\acute{a}$ ostilu asupr'a t $\acute{e}$ rei, ceea ce in adeveru de c $\acute{a}$ te-va ori ia si succesu. In acestu modn tier'a in totu decursulu v $\acute{e}$ cului alu 19-lea fu retinuta de ori ce progresu c $\acute{a}$ si unu Briareu ferecatu in lantiuri.

Cu ochii lacramatori se r $\acute{o}$ ga prea umilitu subsemaatii si comitentii loru, c $\acute{a}$ Majestatea V $\acute{o}$ stra sa scapati marele Principatu alu Transilvaniei din total'a decadintia. Calea c $\acute{a}$ tra liberarea t $\acute{e}$ rei si a celoru d $\acute{o}$ ue mili $\acute{o}$ ne locuitori ai sei se p $\acute{o$ te deschide dupa prea umilit'a parere a subscriiloru numai prin prea inalt'a sanctionare a legi electorale din anulu 1864 si prin conchiamarea unei diete n $\acute{o}$ ue pre temeulu acelei'a.

Transilvani'a nu p $\acute{o$ te asept $\acute{a}$, ea inea nici ca are trebuintia de acceptare. Referintiele sele c $\acute{a}$ tra cor $\acute{o}$ n'a ungu $\acute{e}$ sca nu mai receru alta regulare, acelea suntu regulate de multu prin legile fundamentale restatorite prin inalt'a diploma din 20 Octob $\acute{r}$ e 1860. Iara Transilvani'a apucase a-si regul $\acute{a}$ si referintiele sele c $\acute{a}$ tra monarchia. Ac $\acute{e}$ sta t $\acute{e}$ ra a Majest $\acute{a}$ tiei V $\acute{o}$ stre, cea mai importanta din t $\acute{o$ te c $\acute{a}$ tra resaritu, ac $\acute{e}$ sta fortat $\acute{e}$ tia naturala a imperiului are trebuintia imperativa de restaurare in launtrulu seu, iara acestu scopu inaltu se p $\acute{o$ te ajunge

POISIORA.

Impart $\acute{a}$ siri dintr'unu manuscriptu, ce tract $\acute{e}$ za despre Dreptulu Canonu alu Bisericei greco-resaritene ortodoxe ecumenice.

(Urmare.)

Invetiaturile, lui Christosu suntu totu at $\acute{a}$ te can $\acute{o}$ ne in intielesulu celu mai adeveratu alu cuventulu.

Acestu asertu se adever $\acute{e}$ za din caprinsulu invetiaturiloru lui Christosu, care t $\acute{o$ te cuprindu in regula, indreptare si prescriere de norma pentru Asia spre t $\acute{e}$ ra mostenit $\acute{o}$ re de imparati'a lui Ddieu. Despre botez $\acute{u}$ Christosu ne-au datu canonu despredic $\acute{e}$ ndu Apostoliloru: „Mergendu invetiati t $\acute{o$ te limbi, botezandu-i pre ei in numele Tatalui si alu Fiiului si alu santului Duhu“; alu doilea canonu alu mantuitoriu despredic $\acute{e}$ ndu este areast'a invetiatura a lui: „De ce se va nasce cine-va din apa si din Duhu, nu va putea intr $\acute{a}$ intru imperiu alu Ddieu. — Mai departe canonulu asiediatu Christosu pentru sant'a cuminecatura se afla in cuvintele mantuitoriuului, dupa cari mandu elu p $\acute{a}$ ne s $\acute{a}$ mbulandu a frantu si au datu

apostoliloru dic $\acute{e}$ ndu: „Acest'a este trupulu meu, carele se da pentru voi; ac $\acute{e}$ st'a sa faceti intru pomenirea mea“; asijderea si pacharulu dupa cina dic $\acute{e}$ ndu: acestu pacharu este legea cea n $\acute{o}$ ua intru sangele meu, carele se vars $\acute{a}$ pentru voi. Alu doilea canonu pentru cuminecatura: „Aminu, aminu dicu v $\acute{o}$ ue: de nu veti manc $\acute{a}$ trupulu fiului omenescu si nu veti bea sangele lui, nu veti avea vi $\acute{e}$ tia intru voi. Celu-ce mananca trupulu meu si bea sangele meu, intru mine remane si eu intru elu.“ —

Christosu ne au datu n $\acute{o}$ ue canonu si pentru pocaintia dic $\acute{e}$ ndu: „Faceti rodu vrednicu de pocaintia“. Christosu au datu in mai multe renduri can $\acute{o}$ ne despre dragoste, dic $\acute{e}$ ndu c $\acute{a}$ tra apostoli: „Porunca n $\acute{o}$ ua dau v $\acute{o}$ ua, c $\acute{a}$ sa ve iubiti unulu pre altulu, precum amu iubit $\acute{u}$ eu pre voi, si voi sa ve iubiti unulu pre altulu, intru ac $\acute{e}$ st'a voru cun $\acute{o}$ sce toti, ca sunteti invetiaceii mei“. Despre dragostea c $\acute{a}$ tra Ddieu si deap $\acute{r}$ opele au pusu Christosu acestu canonu: „Sa iubesci pre Domnulu Ddieulu teu cu t $\acute{o}$ ta inim'a ta si cu totu sufletulu teu si cu totu cugetulu teu; ac $\acute{e}$ sta e cea dint $\acute{a}$ iu si mai mare porunca, eara a d $\acute{o}$ u'a asemenea ac $\acute{e}$ stei'a: „Sa iubesci pre deap $\acute{r}$ opele teu c $\acute{a}$ pre tine insuti“. Despre supunere c $\acute{a}$ tra Ddieu si imperatu s'au esprimatu Christosu in urmatoriuulu canonu: „Dati imperatulu, cele ce suntu ale imperatulu si lui

Ddieu, cele ce suntu ale lui Ddieu“. Iara despre modulu indrept $\acute{a}$ rei a vre-unui peccatosu au pusu Christosu urmatoriuulu canonu: „De va gres $\acute{i}$ tie fratele teu, mergi si c $\acute{e}$ rtalu pre elu intre tine si intre elu singuru; deci de te va ascult $\acute{a}$ ai dobanditu pre fratele teu; iara de nu te va ascult $\acute{a}$, iea impreuna cu tine inea pre unulu s $\acute{e}$ u pre doi, c $\acute{a}$ in gur'a a d $\acute{o}$ ue s $\acute{e}$ u a trei marturii sa steie totu cuventulu; iara de nu va ascult $\acute{a}$ de ei, spune bisericei; iara de nu va ascult $\acute{a}$ nici de biserica, sa-ti fia tie ca unu pag $\acute{a}$ uu si vamesiu.“

Cuventarea lui Christosu de pre d $\acute{e}$ lu cuprinde siepte can $\acute{o}$ ne despre cei fericiti si unu canonu despre victiura si faptele Apostoliloru. Din acestea c $\acute{a}$ te-va exemple se adeveresc, ca invatiaturile lui Christosu suntu in intielesulu celu mai firescu can $\acute{o}$ ne, va sa dica reguli si indrept $\acute{a}$ ri, de cari bisericea, clerulu si poporulu credinciosu are a se t $\acute{e}$ nea strinsu, si ca prin urmare evangeli'a lui Christosu este plina de can $\acute{o}$ ne.

D $\acute{e}$ ca evangeli'a lui Christosu este plina de can $\acute{o}$ ne, ce au pututu indemn $\acute{a}$ pre apostoli si pre urmatorii loru spre facerea can $\acute{o}$ neloru?

I. Apostolii au avutu indemn $\acute{a}$ ri fundate spre facerea unoru can $\acute{o}$ ne, pentru ca au renduitu numai

numai prin redeschiderea activității sale în legislațiune între mediunile proprii ale autonomiei statorite prin legile fundamentale.

Activitatea dietei transilvane nu aru fi în stare de a împedea într-o nimicu aceea „invoire liberă“ prevediută în prea înaltă patentă din 20 Sept. 1865 cu privire la „pertractarea comună a celor mai înalte probleme de statu.“ Ideea fundamentală respicată în prea înaltă diploma din 20 Octombrie și care în 20 Septembrie 1865 fu proclamată din nou și cu solemnitate de pre augustul tron al Majestății Văstre, sub nici o împregiurare nu pôte fi alterată prin o dietă transilvană. Iară de cum-va în legea despre reprezentatiunea imperiului s'aru propune vre-o modificatiune, care „s'aru pôte încăpea cu stabilitatea, unitatea și cu pusețiunea suverană a imperiului“, apoi pentru unu casu fericit precum aru fi acestă, Majestatea Văstră a-ti binevoit a Ve rezervă, că „resultatele pertractărilor să le propuneti reprezentanților legali ai celorlalte regate și țeri, „pentru că să primiti și să apretiați votul lor totu „asiă de ponderos.“ Deci îndată ce supunemu, cumca marele Principatu alu Transilvaniei nu pôte fi sacrificat la aceea „invoirea liberă“, adevărată țiera nu pôte fi despoiată de autonomia sa statorită tocmai în urmarea liberelor sale inoievii din anii 1692, 1722 și 1744 și în prea înaltul eveniment de tron din 1 Iuliu 1863 confirmată din nou, apoi suntem în dreptu a și speră, cumca resultatele pertractărilor se voru propune și reprezentanților acestui mare Principatu alu Transilvaniei, precum s'a întemplată acestă cu celelalte acte de statu mai anume în anii 1744 și 1863.

Intr'aceea după toate semnele câte se arată, aceea invoire ferbinte dorită se va mai amana multu, pentruca asiă numită cestiune ungară stă astăzi tocmai pe punctulu unde stetese ea în Aprilie 1861. Deci până un'altă dielă transilvană aru putea reapănea firul activității legislative tocmai acolo, unde același i s'a curmatu în 1 Septembrie 1865 într'unu modu surprindictoriu. Din 11 proiecte de lege dela a. 1863 au mai rămas încă șapte neterminate, și proiectulu de lege subternut în anul 1864 „pentru folosirea celor trei limbi ale țerei în afacerile publice oficiale“ mai acceptată după prea înaltă efectuire, pre cându într'aceea limbă romană în restempu de unu anu fu respinsă mai detotul din afacerile oficiale.

In ce stare se va fi aflându astăzi justiția și administratiunea în Țările Principatu alu Transilvaniei, s'aru pôte cunoșce din susu însemnată activitate a desu memoratei opusețiuni.

Planulu adevărat este proiectatulu demultu, după care locuitorii transilvani să ajungă acolo, încâtu să li se urască din sufletu de propriă justiția și guvernare și să fie constrinși încă și în modulu acestă, că să-și caute scaparea lor în Ungariă. Nenumerate suntu pedecile care se arunca în calea unei justiții rapede și a unei administratiuni prosperătoare.

Dupăce administratiunea municipală se află până acum în partea cea mai mare în mâinile patriei feudale, asiă anume clasă cea mai numeroasă a locuitorilor este constrinsă a-și căuta la adversarii politici realizarea drepturilor sale purceditoare atât din referințele urbariale desființate prin lege, câtu și din legile statorite și sancționate de Majestatea Văstră cu totă solenitatea, privitoare la libertatea politică și națională; apoi este foarte bine cunoscutu, că aceea partită nu vrea a ști nimicu de acelea legi.

O parte însemnată a greumintelor (napastuirilor) resulta încă și din câte-va legi câtu defectușe, câtu ecivoce, a căroru întregire și interpretare Majestatea Văstră o a-ti dispus în parte tocmai și prin prea grătosă trimitere de propusețiuni regesci.

Din acestea și alte asemenea împregiurări se mai pôte esplică încă și acelu unicu fenomen în totă Europă ca în dilele noastre multe comune satesci din comitate se lipsescu de drepturile avute simplu numai pre cale administrativă și de acelea drepturi ale lor regale, în a căroru folosință aceleasi fuseseră aperate atât prin guvernulu civilu și militariu de 12 ani, câtu și prin sistemă gubernamentală ce a existat până la a. 1865.

O altă nedreptate adencu simțită stă într-o aceea, că comunele satesci nici până în diulă de astăzi nu-și luara competențele lor din păduri, competențe statorite prin prea înaltă patentă din a. 1854 și care au intrat în obiectele urbariale despăgubite prin statu. Cunoscutu este, cumca atâtu nepastuirile câte se reduc la acele competențe, câtu și certele din causă eredității secuiesci și cele escate din rescumperarea prestațiunilor (robotelor, taxelor), care se potu rescumperă,

pre la noi suntu inferate cu triciosulu nume de comunismu, iară acestă se face în mână unor legi care vorbescu chiaru și respicatu, cum și dupăce pentru acelea prestațiuni s'au plătitu sumele de despăgubire urbariale.

Causele de judecată pre la mai multe tribunale de instanță prima, în parte tocmai și la tablă regescă suntu tractate cu multa nepăsare, ba ce e mai multu, că în multe casuri se denegă sub preteste diferite chiaru și esecutiunea sentințelor intrate în putere de dreptu, iară prin acestă partite care-și cauta dreptulu lor suntu aduse la desperatiune, conștiința de dreptu e șguduită, pietatea către legi micșorată, creditulu publicu alterat.

Numeroșele exemple prin care acestea aretări se potu adevăra și care în casu de necesitate s'aru putea enunera, se retacu aici numai din causă, că inimă cea parintăscă a Majestății Văstre să fie crutiată de o durere și mai mare.

Deci dupăce preamilitu subsemnatii și comitenti lor credu, cumca ei atâtu prea plecată lor rugaminte sunătoare pentru respingerea articolului de uniune din a. 1848 și susținerea autonomiei marelui Principatu alu Transilvaniei, câtu și cealaltă prin care se cerea prea grătosă sancționare a legii electorale subternate în an. 1864 și redeschiderea dietei, le-au proptit cu temeiuri școse din legi și din starea țerei, cum și tare convinși, cumca prea grătosă acordare a rugamintelor noastre va coresponde în lină prima intereselor coronei, pusețiunii suverane a imperiului, augustelor și parintescilor scopuri ale Majestății Văstre, apoi totu odată și prosperității marelui Principatu alu Transilvaniei, precum și bine întieleselor interese și libertăți legale a locuitorilor sei, încheiamu cererea noastră subternută în veneratiune omagială cu ferbinte rugăciune către Creatorulu universului pentru îndelungă și glorioasă viața a Majestății Văstre și augustei Văstre dinastii.

Al Majestății Văstre

supuși prea umiliți

G. B a r i t i u m/p. Dr. I o a n n R a t i u m/p.

Brasiovu și Turdă în 31 Octombrie 1866.

decât la începutulu funcțiunii lor, că canoanele lui Christosu, prin cari s'au întemeiatu biserică nu ajungu spre manducerea și îndreptarea celor casuri speciali, pre care creștinii dintău le-au provocat. Spre exemplu: Christosu au datu Apostoliloru canonu despre milostenia, că adevărat ei milostenia lor să nu o facă înainte omenilor, nici să o trambite în adunări și în strade, precum facu faliarnicii și că să nu știe stângă ce face dreptă, căci numai asiă facendu milostenia voru avea plata dela tatalu lor, carele este în ceriuri.

Apostolii au urmatu acestui canonu, îndemnându și pre creștinii la aceea, cari s'au și petrunsu de canonu mantuatoriului și toti cei ce aveau țiarini șeu case, vându-le, aduceau pretiurile celor vândute și le puneau la piciorle Apostoliloru, cari apoi împartiau milosteniele acestea. Insa currendu au observat apostolii, că unii dintre creștinii cartesci și nu se mulțimescu cu modulu, cum împartiescu ei milosteniele și încarcă pată de părtinire asupră lor; atunci apostolii au adunat pre batrânii și multimea creștiniloru, spre a defige altu modu mulțamitoriu pentru toti cu împărțirea milostenielor și au propus, că creștinii să-și alăge șapte barbati spre acestu scopu, în cari au incredere, iară ei voru petrece în slujbă cuventulu lui

Ddieu; ceea ce s'au și făcutu. — Din acestu exemplu fapticu se dovedesce, că canonu mantuatoriului despre modulu facerii milosteniei nu au fostu de ajunsu spre complanarea nemulțamirei, pre care au aretat acei creștini către apostoli, imputându-le lor partinire la împărțirea milosteniei și că apostolii din punctu de vedere administrativu au fostu siliti a ține sinodu spre îndreptarea acei nemulțamiri, și a aduce canonu, carele să reguleze trebă împărțirii milostenielor.

Asijderea din faptele apostoliloru avemu și alte exemple, care arată, că ei au fostu siliti de împregiurări, a aduce unele canoane deslusitoare de canoanele mantuatoriului, precum creștinii trecuti din paganismu pentru ministrii botezului, că adevărat botezulu severșitu de unu ereticu nu este validu; pentru însușirea Eppului și alte.

II) Asemenea și ierarchia bisericăscă au provocat și îndemnat, a stabili canoane, în urmă împregiurărilor, ce s'au ivit pre terenulu vietii religioșe vedindu, că canoanele lui Christosu și investiturile apostoliloru, nu ajungu cu generalitatea principiiloru spre regularea și îndreptarea casuriloru speciali. Asiă spre exemplu: Pavelu invatia pre Corinteni: „Fratiloru, cându ve adunat și

fia toate spre zidire“; și iarasi: „Fratiloru! toate să se facă după cuviința și rânduiea. Aici apostolulu să espriem generalmintă, fără să fie dișu mai departe, ce și cum este de făcutu, că toate să fie spre zidire și după cuviința și rânduiea.

Și fiindcă ierarchiei i s'au pututu întemplă necesitatea de a stabili în canoane unele cinsure, care arată, cum și ce este de făcutu, că toate să fie spre zidire și după cuviința și rânduiea, și ierarchia au și stabilitu astfel de canoane: într-o aceea o asemenea lucrare a ierarchiei nu au vatămatu principiulu investiturii lui Christosu șeu a apostoliloru, ci numai l'au aplicat la casuri speciali cu unele modificatiuni, care servescu spre susținerea și spre mai sigură ajungere a efectului, la care însuși apostolulu a țintit, cându au enunțiatu acelu principiu. — În mai departe deslusirea acestui obiectu nu intră pentru aceea, căci despre acestă se va tractă în altu locu, unde se va tractă despre sinode și feliturile lor. De acolo se va vedea necesitatea lucrărilor sinodelor, prin urmare și necesitatea canoanelor, care s'au stabilitu în sinode.

(Va urmă.)

Proiectul legii celei noue pentru militia.

In valoare pentru toate tierile de coróna ale imperiului austriac, afara de marginea militara.

§ 1. Datorinta de a milita este o datorinta generala si trebuie implinita in persoana de cátra fia-care cetátienu de statu, carele este aptu spre acést'a, incátu nu i se admite o eliberare dupa lege (§§. 12, 13, 14, 15, 16, 17, si 26). O suplinire se admite numai in casulu insemnatu in § 18. In tempulu de pace se va purtá de grija cátu se va putea de relatiunile personale ale celor obligati de a milita si pentru relatiunile economice si celelalte publice prin sisteme de licentiere cuviincioasa.

§ 2. Datorinta de a milita se incepe in genere cu 1 Ianuariu a anului ce urméza dupa implinirea anului 18-lea alu etatei si se sfarsieste cu implinirea anului alu 45 alu etatei. Datorinta de a intrá in armata se incepe cu 1 Ian. a an. ce urméza dupa implinirea anului alu 20-lea si duréza trei ani, (§ 23). Datorinta intréga de a milita se imparte: a) in siése ani de servitiu la linia, b) in trei ani pentru rezerv'a dintáiu, c) in trei ani pentru rezerv'a a dóu'a, in complexulu armatei, d) in provocarea la aperiarea generala carea cuprinde in sine pre toti feciorii si barbati aceia, dela alu 18 anu pána la alu 45, cari nu suntu in complexulu armatei de linia.

§ 3. Feciorii cari se afla in indatorirea servitiului de linia si cea de rezerv'a dintáiu forméza armata propria de câmpu respective de operatiune. Despartimintele create in tempu de resbelu din feciorii de rezerv'a a dóu'a au cu deosebire destinatiunea, de a face serviciile de garnisóna in láuntrulu imperiului; in tempu de nevoia potu fi in sa intrebuintati si afara de marginile imperiului. Statutul de reserva, carele este in vigóre se va acomoda otáririloru legii acesteia. Provocarea la aperiarea generala, care se va regulá cu reprezentantiele tieriei dupa relatiunile deosebite ale tieriloru singuratiche, servesece in tempu de resbelu pentru intregirea de aperiarea tieriei si anumitu pentru intáirirea armatei spre respingerea inimicului, candu s'aru incercá a erumpe in tíera, si spre a-lu invinge candu va fi eruptu dejá in tíera. Pentru aceea provocatiunea la aperiarea generala se pune cá o parte intregitória a armatei de aperiarea imperiului cá si armata sub scutintia dreptulu popóreloru. In Tirolu si Voralberg s'au regulatu datorinta la provocarea aperiarei generale prin cele dóue legi din 4 Iuliu 1864 privitoare la regularea aperiamentulu de tíera si a corpulu venatoriloru. Conchiatarea ambeloru categorii de reserva (fara de deprinderile periodice in tempu de pace, respective exercitiu), apoi prochiatarea provocárei la aperiarea generala remáne din casu in casu rezervata pentru prea Inalt'a otárire.

§ 4. Intrebuintarea provocárei la aperiarea generala in resbelu afara de cerculu patriei se restringe numai la indepartare de cale de vre-o câteva dile. Formarea despartiminteloru de voluntari pe durat'a resbelulu din provocarea la aperiarea generala este ertata chiaru si pentru de a le intrebuintia la armata de operatiune. O otárire deosebita ordina cum sa se intrebuinteze provocarea la aperiarea generala séu o parte din trens'a in tempu de pace pentru sustinerea ordinei publice, in sa esclussivu numai in loculu séu cerculu patriei.

§ 5. Armata trebuie sa fia totudéun'a in dispositiune (stare), de a est in tempulu celu mai scurtu la tabara, si are de a formá scól'a cea adevérata de arme pentru poporatiune.

§ 6. Ostea se intregesce: a) prin inolarea eleviloru din institutiele de educatiune militari: b) prin intrarea de buna voia in armata; c) prin asentarea regulata (§§ 22 si 23); d) prin asentarea din deregatori (§§ 34, 36, 37, si 39); e) pein prelungirea de buna voia a datorintiei de servitiu, celei dejá implinite (§ 30).

§ 7. Pentru intrarea in armata se cere: a) cetátenimea de statulu austriac; b) capacitatea spirituala si corporala, carea e de lipsa pentru im-

plinirea serviciiloru la armata, cu deosebire marimea corpulu celu putinu de 59 zoli dupa mesur'a vienesa; matrosi si meseriasi de naia se priuescu la marin'a de resbelu fára privire la marimea corpulu loru; c) o etate celu putinu de 15 ani impliniti si celu multu de 36 ani. Barbatiloru acelor'a cari au servitu dejá la armata, li se concede inca si cu 40 ani reintarea in armata pentru unu tempu de servitiu nou la linia (§ 2). Streinii se potu admite numai cu invoirea ministrulu de resbelu sub conditiunile b) si c) la intrarea in armata pe tempulu legalu alu servitiului la linia, déca se voru legitimá in privint'a acést'a cu concessiunea neconditiunata a regimulu loru.

§ 8. Cine nu este eliberatu dupa lege de a intrá in armata séu nu e dechiaratu in publicu din partea comisiunei de eliberare de necapace pentru servitiulu de armata, séu nu e dechiaratu dupa cunoscentia comisiunei asentátore pentru totdeun'a de necapace, acelu'a nu i este ertatu a se casatori pána nu va trece preste clas'a a trei'a a etatei. In casu, candu aru cere jurstáirile deosebite si demne de respectu, este imputernicita diregatori'a politica a tieriei, a dá o concessiune esceptiunata la casatoria. Concesiunea acést'a in sa nu conditiunéza nici decum eliberarea dela datorinta de a milita in armata in clas'a intáia, a dóu'a si a trei'a a etatei.

§ 9. Inolarea eleviloru, cari esu din institutiele militari de educatiune, in armata se face din partea judecatorieloru militari dupa legile deosebite, ce esista in privint'a acést'a.

§ 10. Celu'a ce intra de buna voia in armata i este iertatu, a-si alege inainte corpulu de trupe, in care vrea sa servésca, presupunendu-se, ca e capace pentru elu. Celoru datori de a milita, cari suntu chiepati deja la asentarea ordinaria dupa clas'a de etate (§ 3 si 23) nu li este iertatu intrarea in armata cá voluntari in tempulu periodulu de asentare.

§ 11. Indigenii, cari dupa ce si-au terminatu studiile la unu gimnasiu superioru séu la unu institutu de invetiamentu de gradulu acestor'a séu si mai inaltu, déca voru intrá de buna voia in armata, si voru puté documentá cu atestate bune atátu sporiulu cátu si purtarea loru morala, suntu:

a) in tempulu numai de pace indatorati a servi unu anu sub stégu, dupa aceea potu sa-si caute de chiamarea loru in vietia, fiindu totdeodata dispensati de indatorirea servitiului mai departe, de linia si dela ori ce exercitiu in arme;

b) dupa decursulu anului acestui'a, déca se voru supune cu succesu bunu esamenulu statoritu pentru oficiieri de reserva, atunci la ocaziunea denumiriloru oficiieriloru de reserva voru fi cu deosebire considerati, in care casu in sa voru avea de a luá parte la trei esecitiu de tómn'a in arme, din tempulu, cu care suntu datori de a servi in armata.

Si alti barbati culti, cari din caus'a specialitátielu loru in tempu de pace se bucura de licentiere insemnata, déca si voru fi castigatu cunoscentiele cuviincioase pentru unu oficiieru de reserva si voru fi facutu esamenu bunu, in fine déca voru fi luatu parte la unu exercitiu de tómn'a in loculu unu oficiieru cu resultatu indestulitoriu, potu fi denumiti de oficiieri de reserva. Ei au apoi mai departe indatorirea, de a mai participá cá oficiieri in sa si la alte dóue exercitiu de tómn'a.

In tempu de resboiu au sa se intrebuintiedie oficiieri de reserva, dupa cum au indatorirea de a servi in armata de linia séu de reserva séu pentru acoperirea lipseloru obvenitóre la despartimintele armatei de operatiune séu la despartimintele formate din rezerv'a a dóu'a.

§ 12. Eliberarea de datorinta de a intrá in armata o primesce: 1, uniculu fiu alu unu tata, care nu e in stare a se sustinea séu alu unei mame veduvite, 2, dupa mórtea tatalui uniculu nepotu alu unu mosiu, care nu este in stare a se sustiné, séu alu unei mósie veduvite, déca nu au nici unu fiu, 3, unu frate fára nici unu fratínu. In sa numai acelu unicu fiu, nepotu séu frate are dreptu de eliberare carele a) este din casatoria si dupa trupu si b) dela a cáru eliberare depinde sustinerea parintiloru sei si déca si implinesce indatorirea sea. 4. Asemenea unu unicu fiu nepotu séu frate se va tractá si acelu'a, a cáru unicu frate séu ceialalti frati aa) se afla in datorinta servitiului la linia séu in rezerv'a dintáiu, bb) suntu mai tineri cá de 18 ani. séu cc) pentru defecte spirituali séu corporali nevindicabile nu suntu apti pentru nici o meseria.

(Va urmá).

Scólele elementarie in Nordameric'a.

(Urmare.)

Eata dara pentru ce se tine in Americ'a de nordu scól'a elementaria de temeiglu statulu si bas'a fericirei comune, si se insufletiesce si lesne regimulu confederatiunei a le sustiné, intári si imulti, pecandu privatii se intrecu intru ajutorarea in latirea si sporirea sciintiei si culturai, consacrandu ori ce sacrificie. Scól'a elementaria e puterea cea magica ce contine pe cele 35 de state intr'unu intregu nedisobilibu. Scól'a loru e deschisa fára plata ori si cui, fia Americanu, fia colonistu séu veneticu, primesce copii si ómeni fára de ori ce deosebire, si-i invatia amóre comuna si sciintie practice, planta si nutresce amóre patriei comune, si respectarea asiadiaminteloru ei constitutionale. Preponderantia cea gigantica a industriei nordamericane peste cele mai insemnate si mari popóre ale lumii, e numai opulu scóleloru fundamentale. Scól'a loru produce astfelu de laboratorii, cari intrecu pe toti lucratori altoru popóre, cari lucrá mai bine si inventeaza totu mai multe spre perfectiunarea si inlesnirea produceri lucruriloru loru. Si ce au facutu statele unite nordamericane, nici 30 milióne de suflete, nainte cu 3 ani, candu cu revolutiunea stateloru de sudu a pune pe picioru de resbelu 4 milióne de armata si a radicá 20 de miliarde de franci— esemplu neauditu de putere si avere, pe cari unu poporu necultu nici cu sute de milióne de suflete nu e in stare a le radicá— e a se multiami numai acei infocate iubiri de patria, pe carea numai scól'a loru e in stare a o desteptá, nutri si cresce. Scól'a a mantuitu democrati'a. Scól'a loru contopesce si lamuresce pe fia-care veneticu in adevératu americanu; ea le varsa in inima acea iubire si respectu cátra asiadiamintele loru constitutionale, si i face fára deosebire apti pentru a puté implini detoriile si virtutiele cetátienesce. Fára scóla aru fi peritu demultu libertatea si s'aru fi frántu legatur'a, ce tine pre aceste state. Desbinate in partide aru fi fostu demultu cadute prada veneticiloru ce cu grámad'a se asiédia la ei. Veneticii si familielu loru facu dela anulu 1810 dóue tertialitati din intregulu poporu cam 20 milióne, si numai scól'a e carea baga in acea masa colosala simtiulu de unitate. Cu unu evenimentu scól'a a facutu pre Americ'a aceea ce e, ea e primul si principalulu factoru alu puterei ei. Dupa scóla vine cetire'a, cá alu doilea factoru principalu alu sciintiei si bunestárei ei. Despre acést'a dica unu Germanu: Noi nemtii ne tinemu de fala si ne laudámu cu scólele nóstre fundamentale, ca amu intrecutu pre alte popóre! Noi ne laudámu ca fia-care némtiu, afara de austriaci, scie ceti si scie si tinemu acést'a cu care se lauda si mandrescu si Svedii si Helvetianii, scie Ddieu ce lucru mare; in sa sa punemu mân'a pre anima si sa marturisimu, ca multi fórte multi dintre noi, de-si sciu ceti, cum lasa scól'a, nimicu pe lume nu mai iá in mân'a lui sa cetésca, déca nu cum-va o carte de versiuri afumata ori o carticica de rugaciune trentiuita. Numai Nordu-americanii potu dice ca la ei fia-care cetesce, si acést'a nu cá de petrecania, ci cá se invetie si sa se cultivate, cá sasi póta face lucrulu seu mai bine, cá sa-si chivernisésca cas'a mai bine, cá sa-si marésca bunastarea, cá sa se faca cunoscutu cu afacerile comune, ale statulu, poporulu si comunei, cá sa póta cuprinde mai cu intielesu adevérurile religióse si sa se aprinda si insufletiesce de ele.

In Nordu-amic'a se tiparesce de dóue ori mai multu decátu in ori ce Imperatia. N-Americ'a prapadesce atât'a hartie, cátu petrece Angli'a si Franci'a impreuna. Dupa statistic'a nordamericana vine pe fia-care familia mai multu decátu unu prenumerantu de gazeta. Suntu foi, cari iasa pe tóta díu'a, si au peste o suta de mii de prenumeranti, si apoi foile de septemána au cate 4-5 sute de mii de prenumeranti, — ce numere insemnate la o mána de ómeni! — foile suntu nenumerate. Toti calatorii se mira cum de in nordameric'a tóta lumea cetesce, bogatu seracu, domnu, servu, pána si celu mai de josu servitoriu, cum are repausu lu vedi cu cartea séu cu gazetele in mána. Apoi déca ne uitámu ni tielu la seracii de noi vedemu din contra, ea nime déca iása din scóla nici ca mai cugeta sa iá cartea sa cetésca ce va si sa invetie. In Americ'a cetirea e la ordinea dilei, e lucru principalu, cetirea e isvorulu bunastárei comune si conditi'a cea mai esentiala spre sustinerea libertátielu si institutiuniloru ei. (Va urmá.)